

den heer **Beckers** een en ander mee te meinsche Sarcophagen en dier inhoud.

Waar binnen niet al te langen tijd Dr. B. elders deze vondsten zal beschrijven, volstaan we hier met te memoreeren, dat door hem welwillend aan 't verzoek werd voldaan en hij ons over de zoo belangrijke Steiner vondsten in den breede vertelde.

Na de voltooiing van dit verslag ontving de Redactie van den heer **G. H. Waage** nog de volgende schriftelijke mededeeling: „Mag ik U even opmerkzaam maken op iets uit 't laatste nummer. Daar staat bl. 61 in 't verslag over den cursus van dhr. Keuller: „de niet voor bewaren door fossilisatie vatbare *Flagellata* enz.” Onder de *Flagellata* nu zijn de *Coccolithoporidæ* toch zeker fossiel van groot belang en hebben een niet onbeduidende rol bespeeld (en nog) bij de bouw van de zeebodem. Verder zijn de *Dicthyoctidæ* ook fossiel bekend”.

EENIGE VOOR NEDERLAND NIEUWE HYMENOPTERA UIT LIMBURG

door

J. Koornneef, Amsterdam.

Van den heer L. E. D. Langeveld, sinds korten tijd te Blerick bij Venlo woonachtig, ontving ondergeteekende in den loop van 1923 driemaal een kleine zending Hymenoptera, waarin, merkwaardigerwijze, telkens iets nieuws voor de Nederlandsche — en dus ook voor de Limburgsche — fauna school.

1. De bladwesp *Allantus dominiquei* Konow, waarvan ik 4 mannetjes en 1 wijfje ontving, gevangen te Grubbenvorst, 2.6. '23. De mannetjes onderscheiden zich van andere *Allantus*-mannetjes bij den eersten blik daardoor, dat de middelste rugsegmenten donker geelbruin zijn, op den zwarten voorrand na, de eerste twee segmenten zijn zwart, de achterste zuiver geel. Bij het wijfje, dat niet zoo kenbaar geteekend is, zijn de voorranden der gele rugsegmenten in naar achteren afnemende mate zwart. Van de larve is bekend, dat zij op *Sinapis arvensis* leeft; imago's zijn ook gevonden op *Brassica oleracea* en *Raphanus Raphanistrum*, zoodat waarschijnlijk de larve ook wel op deze algemeen voorkomende planten leeft. Overigens is de larve nog niet beschreven; het zou dus van belang zijn, indien verzamelaars in den loop van den zomer de genoemde planten eens wilden afzoeken of afkloppen. Voor toezending van gevonden larven ter opkweeking houd ik mij ten zeerste aanbevolen. Volgens Enslin, „Die Tenthredinoidea Mitteleuropas”, was tot voor weinige jaren het bewuste insect nog slechts in Zuidwest-Europa gevonden; blijkens een mededeeling echter in de „Nach-

träge und Berichtigungen” in hetzelfde werk werd het ook bij Crefeld aangetroffen. Het dier moet groote gelijkenis hebben met *Allantus flavicola* Gmelin, waarvan Enslin zegt, dat het niet veel gevonden wordt en in geheel Europa en Klein-Azië voorkomt. Een merkwaardig verschil tusschen de wijfjes van beide soorten is, dat dat van *dominiquei* sprieten van acht leden heeft, terwijl bij dat van *flavicola* het aantal negen (het bij bladwespen gewone) bedraagt. *Flavicola* is in ons land nog niet gevonden, maar zou blijkens het bovenstaande gevonden kunnen worden; de larve moet ook op de genoemde planten (en op *Bupleurum falcatum*?) leven.

2. *Andrena ruficrus* Nyl. Van dit bijtje ontving ik een wijfje, gevonden te Blerik, 1.4.'23, dus wel zeer vroeg in het voorjaar. Volgens Schmiedeknecht, *Apidæ europææ* (p. 599) is het de vroegste van alle *Andrena*'s, en dit zal, volgens dezen schrijver — en we zeggen het hem gaarne na — wel de oorzaak zijn, dat het in de verzamelingen zoo zeldzaam is, en — voegen we er bij — dat het in ons land nog niet ontdekt was. Het wijfje valt dadelijk in het oog door de levendig geel gekleurde schenen en tarsen der achterpooten, die ook helder goudgeel behaard zijn. De mannetjes moeten van die der andere *Andrena*-soorten niet zoo sterk afwijken.

3. *Halictus calceatus* Scop., var. *rubellus* Eversm. ♀, één exemplaar, gevangen te Blerik, 1.4.'23. Zooals bekend is, zijn van deze zeer algemeene *Halictus*-soort (= *cylindricus* F.) de wijfjes zwart, terwijl bij de mannetjes het achterlijf gewoonlijk in meerdere of mindere mate rood gekleurd is. De variëteit *rubellus* van het wijfje vertoont de kleurwisseling van het mannetje. Volgens Blüthgen, „Die deutschen Arten der BienenGattung *Halictus*” (1920) komt deze kleurvariatie „manchmal” voor; Alfken, in zijn „Bienenfauna von Bremen” (1912) vermeldt slechts drie vindplaatsen uit Hannover, doch beschrijft verder nauwkeurig, hoe de roode kleur op het achterlijf zich van den rand van het eerste segment over volle drie segmenten kan uitbreiden, waaruit men zou besluiten, dat hij toch overvloedig materiaal voor zich had. Zelfs bij de lichtste kleuring, besluit laatstgenoemde, blijven echter op zijde aan de basis van het eerste achterlijfssegment twee kleine rondachtige vlekken zwart. — Het voor mij staande exemplaar heeft segment 1 en 2 rood, behalve de zooeven bedoelde vlekken, terwijl zich tusschen deze nog twee kleine zwarte stippen bevidnen, en ook aan de basis van het tweede segment aan de zijden twee zulke stipjes voorkomen; op de schijf van dit segment is een niet scherp afgeteekende donkere vlek zichtbaar.

4. *Nomada bifida* Thoms. var. *opa-*

ca Alfken : een wijfje van Blerik, Sept. '23. Voor zoover men zich, bij de letterlijk oneindige verscheidenheid in kleur bij de soorten van het genus *Nomada* (= wespbijen) ooit zeker kan wanen van zijn determinatie, moet het voor mij staande dier tot de genoemde soort behooren, vooral op grond daarvan, dat de voorkaken niet enkelvoudig en spits zijn als bij de naastverwante soorten, doch aan den top breed en iets gespleten. *N. bifida*, behorende tot de soorten met veel rood aan het achterlijf, parasiteert volgens Alfken (Bienenfauna von Bremen) en Friese. (Die europäischen Bienen, das Leben und Wirken unserer Blumenwespen, 1923) bij de zeer gewone zandbij *Andrena albicans* Müll. Over het meer of minder veelvuldig voorkomen zijn de geleerden het niet zoo eens : terwijl toch Schmiedeknecht (*Apidae Europaeae*) zegt, dat *bifida* beslist zeldzamer is dan haar naaste verwant *ruficornis*, meent Alfken, dat zij (ten minste in Noord-Duitschland) veel algemeener is dan deze. Wat de var. *opaca* Alfken betreft (door Schmiedeknecht in zijn „*Apidae*” beschreven als var. 3), deze onderscheidt zich van den grondvorm door haar veel donkerder uiterlijk : de roode strepen op het mesonotum ontbreken, evenzoo de gele vlekken op het derde achterlijfssegment, terwijl de randen der segmenten zoo goed als zwart zijn en veel breeder dan bij de type. Als men nagaat, dat Schmiedeknecht den datum vermeldt, waarop hij een exemplaar van de var. vond, en Alfken mededeelt, dat hij twee stuks uit Oldenburg bezit, dan moet die variëteit wel zeer zeldzaam zijn.

Tot zoover de vondsten van den heer Langeveld. Onder een collectie Hymenoptera, door den heer M. Lieftinck te Amsterdam verzameld in Limburg, vond ik de goudwesp :

5. *Chrysis unicolor* Dahlb. (= *albipennis* Dahlb.), een wijfje uit Velden bij Venlo, 6.6.'21. Door haar gedrongen vorm doet deze soort eerder denken aan een *Hedychrum* dan aan een *Chrysis*. Zij onderscheidt zich verder door de dofheid van het chit nepantser, veroorzaakt door zeer fijne bestippeling ; zij is eenkleurig donkerblauw, ongeveer als *Chr. cyanea* ; de achterrand van het lichaam is afgerond (niet getand), slechts springt het derde segment dicht bij zijn basis een weinig hoekig naar buiten ; de vleugels zijn glashelder, de radiaalcel is zeer breed open. De soort schijnt zeer zeldzaam te zijn. Dahlbom in „*Hymenoptera europaea praecipue borealia*, T. II, *chrysis*” 1854 beschrijft een wijfje uit Hongarije in het Museum te Weenen als *Chr. albipennis*, een paar mannetjes uit Zweden als *unicolor* ; Schmiedeknecht geeft aan : Noord- en Midden-Europa, zeer zeldzaam ; de „*Catalogus Hymenopterorum*” van Dalla Torre vermeldt Zweden Duitschland en Hongarije ; in Lamprecht, „*Die Goldwespen*

Deutschlands” (1881) wordt gezegd : slechts in het Zuid-Oosten, vaker in Hongarije, terwijl Frey-Gessner in „*Fauna insectorum Helvetiae, fam. Chrysididae*, 1887” het dier in het geheel niet vermeldt. Du Buysson, in het 6e deel van André's „*Species des Hyménoptères d'Europe et d'Algérie*” vereenigt de *chrysis*-soorten met breed geopende radiaalcel, evenals Dahlbom, tot het genus *spinolia*, en geeft als vindplaatsen van *unicolor* aan : Zuid-Hongarije ; duinen aan de Oostzee in Mecklenburg ; Lepssinsk in Rusland.

De heer Van der Beek te Amsterdam vond bij Epen, 27.5.1911 :

6. de Halmwesp *Cephus nigrinus* C. G. Thoms., waarvan een wijfje zich in mijn collectie bevindt. Deze soort onderscheidt zich van de naverwante *C. pallipes* Kl., waarvan het wijfje eveneens een geheel zwart achterlijf heeft, door vorm en kleur der sprieten, die bij *nigrinus* niet zoo duidelijk naar het einde verdikt, daarentegen aan de basis dikker zijn ; en die geheel zwart zijn (bij *pallipes* tegen het einde bruin) ; door de gedeeltelijk gele costa ; doordat de achterschenen grootendeels donker zijn (bij *pallipes* alleen aan den top). Enslin, in „*Die Tenthredinoidea Mitteleuropas*” vermeldt op gezag van Konow, dat de larve in de halmen van *Poa pratensis* leeft, en tevens, dat de soort niet zeldzaam is en in geheel Midden- en Noord-Europa voorkomt.

Uit het vorenstaande, waarin zes voor ons land nieuwe soorten vermeld worden, die uit betrekkelijk kleine hoeveelheden materiaal te voorschijn kwamen, moge den belangstellenden lezer blijken, dat er op hymenopterologisch gebied in Limburg — en trouwens in geheel ons land — nog heel wat te doen is ; dat er nog heel wat soorten als nieuw voor onze fauna te ontdekken zijn ; dat iedere excursie, hoe klein ook, ons nieuwe verrassingen kan bereiden. Maar behalve dat bieden de Hymenoptera een buitengewoon rijke verscheidenheid in sierlijke vormen en fraaie kleuren ; en ook — en dit eigenlijk boven alles — is de levenswijze dezer insectengroep zóó interessant en zóó varieerend, dat het waarlijk een groot genot is, zich met de studie er van bezig te houden. Mogen vele van onze lezers en voor hun eigen genoegen en in het belang der wetenschap wat meer aandacht gaan schenken aan deze uiterst belangwekkende dieren !

Amsterdam, Maart 1924.

Naschrift. Onder wat de heer Langeveld mij zond, bevond zich ook een vlieg van het genus *Myopa*, welke door Prof. de Meijere gede-termineerd werd als *M. dorsalis* F.,.... Grubbenvorst, Juni '23, óók al een nieuwe soort voor onze fauna !

(Zie het Verslag der 57e Wintervergadering van de Ned. Entomol. Verg., p. XXXIV).